UNELE REFLECȚII PRIVIND INFRACȚIUNEA DEVIATĂ

Daniel MARTIN
CZU: 343.236 dmartin@aci.md

Infracțiunea deviată reprezintă un concept mai puțin dezvoltat în doctrina națională, deși referințe și raționamente asupra acestuia au fost dezvoltate, ce-i drept tangențial și sub alt aspect, de către unii autori autohtoni [1, p. 41].

Din contra, doctrina românească a consacrat multiple studii și a acordat o atenție deosebită acestui concept de drept penal. Totuși, o poziție unică și un consens în abordare nici între savanții români nu există, fapt ce face loc pentru continuarea discuțiilor și lansarea noilor ipoteze relevante subiectului abordat.

Pentru că nu este definită în legislația română, noțiunea de „infracțiune deviată" a fost dezvoltată de doctrină.

În acord cu poziția majoritară, infracțiunea deviată reprezintă acea infracțiune care este săvârşită fie prin devierea acţiunii, datorită greşelii făptuitorului, de la obiectul sau persoana împotriva căreia fusese îndreptată la un alt obiect sau o altă persoană, fie prin îndreptarea acţiunii, datorită erorii făptuitorului, asupra altei persoane ori asupra altui obiect decât acela pe care făptuitorul voia să-l vatăme sau să-l pună în pericol [2, p. 163].

De altfel, termenul de infracțiune deviată a fost supus unor critici, credem justificate, or, în realitate, nu infracțiunea ca instituţie de drept penal, este deviată, ci actul de executare, ca element al laturii obiective.

Este lesne de observat că infracțiunea deviată apare în legătură cu și este rezultatul unei erori și reprezintă fie o deviere a acțiunii făptuitorului datorită unei greșeli a acestuia, fie a unei reprezentări greșite cu privire la obiectul atentării.

În doctrina română mai recentă, s-a afirmat, pe bună dreptate, că formele de manifestare a infracțiunii deviate nu reprezintă altceva decât ipoteze particulare ale erorii de fapt asupra elementelor constitutive ale infracțiunii (asupra tipicității) [3, p. 80].

În așa mod, se conturează două situații distincte cu privire la infracțiunea deviată:

a) prin devierea acţiunii, datorită greşelii făptuitorului, de la obiectul sau persoana împotriva căreia fusese îndreptată la un alt obiect sau o altă persoană (*aberratio ictus*);

b) prin îndreptarea acţiunii, datorită erorii făptuitorului, asupra altei persoane ori asupra altui obiect decât acela pe care făptuitorul voia să-l vatăme sau să-l pună în pericol (*error in persona sau error in rem*) [4, p. 494-495].

Cu titlu de exemplu, în literatura de specialitate se menţionează că există infracţiune deviată, în modalitatea aberratio ictus, atunci când făptuitorul care s-a pregătit şi a acţionat în vederea uciderii unei anumite persoane, dar, din cauza mişcării neaşteptate a victimei sau a greşitei mânuiri a armei, rezultatul mortal nu s-a

produs asupra victimei pe care făptuitorul o avea în reprezentare, ci asupra altei persoane care se afla în faţa sa, iar în modalitatea erorii asupra obiectului, atunci când agresorul confundă, noaptea, persoana pe care voia să o ucidă cu altă persoană şi o ucide pe aceasta din urmă (*error in persona*), sau cazul când persoana care fură un automobil de o anumită marcă, în locul unui automobil de o marcă superioară (*error in rem*) [5, p. 218].

Unii autori analizează infracțiunea deviată și prin prisma altor forme distincte de eroare – *aberratio delicti și aberratio causae* [3, p. 79-80].

Tradițional, în doctrina română, infracțiunea deviată se examinează în cadrul unității de infracțiune, ea fiind atribuită la unitatea naturală de infracțiuni.

Această poziție își are sorgintea în ideea exprimată la începutul sec. XX de reputatul profesor Tanoviceanu, care, ulterior, a fost preluată şi de doctrina română timpurie, în care se arăta că infracţiunea deviată face parte din categoria unităţii de infracţiune, întrucât „are la bază o singură violare a legii, un singur element obiectiv, o singură rezoluţie delictuoasă” [3, p. 79].

Totuși, tendința actuală în respectiva materie de drept penal este de a pune la îndoială justețea afirmațiilor precum că infracțiunea deviată reprezintă o unitate naturală de infracțiune. Cel puțin, nu în toate modalitățile de manifestare a acesteia.

Raționamentele expuse în ultima perioadă de timp cu privire la unitatea sau pluralitatea de infracțiune în cazul modalității *aberratio ictus* înclină spre concluzia precum că în această ipoteză trebuie aplicată regula concursului de infracțiuni [6, p. 99], idee la care ne raliem.

Revenind la exemplul cu încercarea de a comite un omor al unei persoane cu arma, care, din anumite motive (făptuitorul a dat greș sau victima s-a deplasat din vizorul țintei) nu s-a produs cu rezultatul scontat, dar a generat moartea altei persoane care se afla în apropiere, punctăm că soluția privind tragerea la răspundere penală a făptuitorului pentru un concurs ideal de infracțiuni – tentativa de omor a primei victime și lipsirea din imprudență de viață a celei de-a doua victime pare cea mai justificată.

Argumentul de bază pentru o asemenea soluție este că, în fapt, cel care ține victima atentează real la viața acesteia, deci periclitează o anumită valoare socială. Totuși, din cauza devierii acțiunii, se realizează o altă faptă consumată sub formă de lipsirea din imprudență de viață a celeilalte victime.

În modalitatea *error in persona/error in rem* avem o cu totul altă situație. De fapt, cel care acționează în eroare atentează și pune în pericol o anumită valoare socială (persoana, patrimoniul etc.). Valoarea socială care este periclitată în final este și prejudiciată. În acest caz, faptele persoanei trebuie calificate potrivit urmărilor real survenite.

Aici ar fi exemplul când făptuitorul, dorind să comită omorul unei persoane, din varii motive (întunericul, asemănarea victimei cu acea persoană etc.) comite omorul unei alte persoane. Diferența de exemplul expus *supra* cu ocazia analizei modalității

aberratio ictus este că făptuitorul nici nu atentează la viața persoanei pe care o dorea moartă. Acesta crede eronat că victima este persoana pe care intenționa să o ucidă.

În atare situație, considerăm că nu există o pluralitate de infracțiuni, deoarece făptașul a periclitat o valoare protejată de legea penală (viața unei persoane, la caz) și a prejudiciat-o. Aici argumentul precum că Legea penală protejează în mod egal obiectele juridice de aceeaşi natură, indiferent cine este titularul concret al fiecărei valori pare a fi unul justificat. În această ultimă ipoteză, considerăm că activitatea infracţională rămâne unică, având în vedere că, prin luarea vieții unei alte persoane decât cea urmărită de făptuitor, dar prin producerea unui rezultat similar celui conceput şi urmărit iniţial, se ajunge în final la o identitate de obiect juridic.

Este adevărat că între doctrinari rămân a fi și părtașii ideii precum că, atât în caz de *aberratio ictus*, cât și în caz de *error in persona/error in rem*, urmează a fi aplicată regula concursului de infracțiuni. Respectiv, infracțiunea deviată nu poate fi privită ca și o unitate de infracțiune [7, p. 174-176]. Această însă ultimă poziție pare a fi mai puțin argumentată și justificată.

Inserțiunea *supra* reprezintă o viziune, de altfel sumară, asupra infracțiunii deviate în contextul atribuirii acesteia la instituția unității de infracțiune. Ipotezele și ideile aduse urmează a fi dezvoltate și aprofundate. Cert este că, conceptul de „infracțiune deviată” ar trebui să rămână obiectul unor dezbateri pe tărâmul erorii de fapt, nu și în contextul unității de infracțiune, deoarece, evident, excedează arealul respectivei instituții de drept penal.

Referințe:

1. MARTIN, D., COPEȚCHI, Stanislav. Calificarea concursului de infracțiuni. Partea II. În: *Revista Națională de Drept*. 2015, nr. 2, pp. 37-42.
2. IVAN, Mari-Claudia. *Unitatea de infracțiune*. București: C.H. Beck, 2019. 481 p. ISBN 978-606-18-0916-5;
3. MATACHE, Al. Consecințele ipotezelor particulare ale erorii de fapt – aberratio ictus, aberratio delicti, error in persona și aberratio cauzae. În: *Penalmente/Relevant*. 2017, no. 1, pp.78-90.
4. ȘTEFĂNOAIA, M. *Drept penal*. Partea generală. Vol. 1. București: Universul juridic. 2020. 619 p. ISBN 978-606-39-0651-0.
5. PAŞCU, I., UZLĂU, A.S. *Drept penal*. Partea generală. Ed. a 3-a. Bucureşti: Hamangiu. 2013. 619 p. ISBN 978-606-678-701-7;
6. MUNTEANU, Călina-Andreea. *Infracţiunea deviată*. Bucureşti: Hamangiu, 2013. 168 p. ISBN 978-606-678-806-9;
7. DUVAC, Constantin. *Pluralitatea aparentă de infracțiuni*. Ediția a 2-a, revizuită și adăugită. București: Universul juridic, 2016. 233 p. ISBN 978-606-673-764-7.